

УРОКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «УРОКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ» для 3-4 класів

Н. Кипиченко
О. Мірошникова

**Навчальна програма курсу за вибором
«Уроки доброчесності»
для 3–4 класів**

авторки: Н. Кипиченко, к.п.н., методистка сектору професійного розвитку педагогічних працівників Державної установи “Український інститут розвитку освіти”; О. Мірошникова, сертифікована вчителька початкових класів, заступниця директора, методистка міського науково-методичного "Центр професійного розвитку" Інституту післядипломної педагогічної освіти, вчителька вищої кваліфікаційної категорії, вчителька-методистка

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма курсу за вибором “Уроки доброчесності” спрямована на реалізацію мети початкової освіти, яка передбачає всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Навчальна програма передбачає реалізацію засадничих ідей концепції “Нова українська школа”, що пов’язані з формуванням патріота, який має активну позицію, діє згідно з морально-етичними принципами, здатний ухвалювати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини. Навчальна програма ґрунтується на визначених Державним стандартом початкової освіти ціннісних орієнтирах і спрямована на формування наскрізних умінь, спільних для всіх ключових компетентностей.

Метою курсу є ознайомлення учнів / учениць 3–4-х класів із морально-етичними поняттями: доброчесність, людяність, гідність, турбота, рівність, чесність, служіння тощо, а також поглиблення уявлення здобувачів освіти про цінності доброчесності та побутову корупцію.

Головними завданнями курсу за вибором є:

- формувати вміння критичного аналізу ситуації з позиції доброчесності;
- сприяти усвідомленому вибору доброчесної поведінки;
- поглибити уявлення дітей про побутову корупцію;
- забезпечити отримання емоційного досвіду, важливого для вибору доброчесної поведінки поза межами класу;
- розвивати здатність до співпереживання й емпатії.

Забезпечуючи наступність між першим і другим циклами початкової освіти, навчальна програма реалізує компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний підходи та ґрунтується на таких принципах: дитиноцентризм, принцип свідомості й активності учнів у навчанні, принцип науковості, принцип системності та послідовності, принцип доступності, принцип зв’язку навчання з життям, принцип емоційності навчання.

Громадянська та соціальна компетентності, пов’язані з ідеями демократії та справедливості, відображені в обов’язкових результатах навчання учнів 3–4 класів, закріплених Державним стандартом початкової освіти.

Програмовий зміст та пропоновані різновиди навчальної діяльності дають змогу сформувати вміння поводитися етично, демонструючи сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність тощо, вміння спілкуватися з урахуванням особливостей інших людей, вміння пояснювати, чому потрібно діяти справедливо тощо.

Навчальна програма охоплює дві частини: перша містить теми “Вступ”, “Навіщо потрібні правила?”, “Не будь байдужим!”, “Що означає бути відповідальним?”, “Я хочу жити в справедливому суспільстві”; друга — “Суперечка інтересів”, “Я обираю чесність!”, “Я маю гідність!”, “Що отримуєш, віддаючи?”, “Де є доброчесність, корупції немає”, “Доброчесність — мій вибір”, “Подорож містом Доброчесності”. Теми логічно впорядковані, спрямовані на поступове усвідомлення поняття “суспільної доброчесності”, що означає чинити правильно, навіть коли ніхто не бачить. Учитель може на свій розсуд змінювати послідовність вивченням тем, пов’язуючи їх із відповідними важливими датами, темами проєктів тощо.

Учитель, організовуючи освітній процес, має враховувати індивідуальні навчальні можливості, пізнавальні інтереси й обізнаність дітей у питаннях, які вивчаються. У межах курсу передбачено групову, індивідуальну, колективну форми організації освітнього процесу та різні види навчальної діяльності: читання, робота з текстами, аналіз даних, заповнення схем і таблиць, дискусія, мозковий штурм, виконання проєктів, ігрові практики, обговорення та моделювання життєвих ситуацій у групах.

Аби формувати складники доброчесної поведінки (нетерпимість до будь-яких проявів корупції; дотримання етичних норм і принципів у суспільному житті; дотримання законів та правил), у структурі уроку доцільно передбачити такі частини:

- вступна частина має на меті ввести учнів у тему;
- друга частина передбачає обговорення ключових понять уроку;
- третя — спрямована на розуміння дітьми наслідків власних дій для себе та впливу на найближче оточення, а також суспільство загалом;
- четверта частина присвячена формуванню вмінь оцінювати свої вчинки, аналізувати свої мотиви та дії, а також вміння рефлексувати, бути чесними із собою;
- п’ята — охоплює завдання продуктивної творчої діяльності учнів.

Доцільним є також проведення уроків, які мають іншу структуру: містять проєкт чи проведення квесту.

Запропоновані навчальною програмою зміст курсу та різновиди навчальної діяльності в жодний спосіб не обмежують автономію і творчість учителя, оскільки є своєрідним орієнтиром та можливим варіантом навчання учнів суспільної доброчесності. Програмові положення лише застерігають від одноманітності в організації діяльності учнів, небажаної монологічності й однотипності їхньої навчальної діяльності. Пропонований зміст є орієнтовним для вчителя. Вчитель може доповнити його іншими біографіями, прикладами із життя, які знайдуть самі учні та якими захочуть поділитися на заняттях.

Навчання учнів доброчесності буде ефективним лише за умови панування в закладі освіти демократичної атмосфери та дотримання всіма учасниками освітнього процесу правил співжиття. На уроках важливо створити безпечне освітнє середовище, яке сприятиме усвідомленню учнями / ученицями власних сил, щирим обговоренням певних проблем і, як результат, формуванню вміння діяти доброчесно в демократичному суспільстві.

Навчальна програма розрахована на 22 години. У курсі є уроки, які вчитель проводить упродовж однієї академічної години, та уроки-модулі, розраховані на дві академічні години, які доцільно планувати так, щоби часові проміжки між їхніми частинами були якомога меншими, аби зберегти наступність у вивченні матеріалу. Під час розроблення календарного планування варто зважати на рівень обізнаності дітей із доброчесності. Водночас потрібно взяти до уваги, що початок вивчення курсу в другому семестрі 3 класу і продовження в першому семестрі 4 класу сприятимуть досягненню кращих результатів навчання.

Вивчення курсу здійснюється за навчальними посібниками: “Путівник для учня” (у двох частинах) — це робочий зошит, який допоможе вчителю повноцінно організувати та провести уроки доброчесності. У ньому учень / учениця може писати, малювати, проходити самооцінювання та вирізати заготовки для поробок; “Путівник для вчителя” містить конспекти уроків із методичними коментарями та заувагами психолога.

Кількість годин на вивчення	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати навчання здобувачів освіти
1	Вступ Ознайомлення з курсом. Доброчесність. Чесність. Знайомтесь — Інток.	<ul style="list-style-type: none"> • пояснює, чому потрібно вивчати цінності та пізнавати власні почуття, риси характеру, поведінку; • наводить приклади добродісної поведінки.
2	Навіщо потрібні правила? Законність. Правила в суспільстві. Різновиди правил.	<ul style="list-style-type: none"> • аналізує значення слів “закони”, “правила” і “традиції”; • висловлює власні погляди щодо значення законів, правил і традицій для власного життя та життя навколишніх; • робить вибір на користь добродісної поведінки.
2	Не будь байдужим! Людність. Емпатія. Вдячність. Небайдужість. Турбота про інших.	<ul style="list-style-type: none"> • аналізує значення слів “відповідальність”, “лідер”, “проактивність”; • демонструє відповідальність; • аналізує проблемні ситуації та моделює свої дії, які можуть впливати на власне й на життя інших; • демонструє лідерські якості та добродісну поведінку.
2	Що означає бути відповідальним? Лідерство. Як стати лідером. Якості лідера. Як ухвалити правильне рішення за всіх. Проактивність. Відповідальність.	<ul style="list-style-type: none"> • аналізує значення слів “відповідальність”, “лідер”, “проактивність”; • демонструє відповідальність; • аналізує проблемні ситуації та моделює свої дії, які можуть впливати на власне й на життя інших; • демонструє лідерські якості та добродісну поведінку.

2	Я хочу жити в справедливому суспільстві Рівність. Справедливість. Справедливий розподіл. Рівні можливості.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує значення слів “справедливість”, “рівність”;• пояснює, чому потрібно діяти справедливо;• наводить аргументи щодо важливості рівних можливостей в усіх сферах життя для всіх людей незалежно від статі, віку, стану здоров’я, національності.
2	Суперечка інтересів Конфлікт інтересів. Рівні конфліктів. Вирішення конфліктів інтересів. Доброчесність. Суспільне благо. Помірність.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує сутність понять “конфлікт”, “бажання”, “забаганка”, “потреба”, “суспільні блага”;• розпізнає конфлікти інтересів;• пропонує різні способи вирішення конфліктів, спираючись на цінності доброчесності;• аналізує конфліктні ситуації на різних рівнях: Я і Я, Я і Ти, Я і Вони;• пояснює, чому важливо брати на себе зобов’язання та бути відповідальним за їх виконання;• розрізняє свої та потреби інших осіб;• демонструє відповідальність та впевненість у своїй здатності долати труднощі;• враховує думки інших.
2	Я обираю чесність Чесність. Відкритість. Вплив чесних дій на інших. Академічна доброчесність.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує сутність понять “чесність”, “академічна доброчесність”;• виявляє та засуджує нечесні дії інших;• пояснює, що означає бути чесним;• пояснює, як нечесні дії людей впливають на їхні життя та життя інших.

2	Я маю гідність Гідність. Повага. Захист власної гідності. Революція Гідності. Єдність. Самоповага.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує значення слів “гідність”, “повага”, “самоповага”;• розпізнає гідну й негідну поведінку в різних ситуаціях;• пояснює, чому Революція Гідності була важливою для України;• формулює власні думки щодо вчинків, добирає прості докази.
2	Що отримуєш, віддаючи? Служіння. Волонтерство. Благодійність. Патріотизм. Волонтерські проєкти.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує значення слів “служіння”, “волонтерство”, “благодійність”;• наводить приклади служіння близьким людям, Батьківщині, суспільству;• бере посильну участь у волонтерських проєктах;• визначає мету волонтерського проєкту, планує послідовність дій для реалізації проєкту.
1	Де є доброчесність, корупції немає. Доброчесність. Справедливість. Відповідальність. Гідність. Корупція. Побутова корупція. Хабар. Вибір.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує значення слів “корупція”, “побутова корупція”, “хабар”, “неправомірна допомога”;• пояснює, як доброчесна поведінка запобігає побутовій корупції;• моделює поведінку для запобігання побутовій корупції.
2	Доброчесність — мій вибір! Доброчесність. Дотримання правил. Людяність. Відповідальність. Проактивність. Рівність. Чесність. Вирішення конфліктів. Гідність. Служіння. Доброчесна поведінка.	<ul style="list-style-type: none">• аналізує значення слів “доброчесність”, “доброчесна поведінка”;• пояснює, чому потрібно діяти доброчесно;• моделює доброчесну поведінку.

2

Мандрівка містом

Доброчесності

Доброчесність для всіх.

Закони міста.

Підтримка. Все — для

всіх. Справедливість.

Спільна справа.

- пояснює значущість доброчесності в подоланні побутової корупції;
- моделює доброчесну поведінку;
- пропонує різні способи розв'язання проблемної ситуації, спираючись на цінності доброчесності;
- робить аргументований вибір на користь доброчесної поведінки;
- погоджується на ту роль, яку здатний виконати найкраще;
- разом з іншими визначає мету спільної роботи, намагається досягти її;
- висловлює своє ставлення до медіатексту, обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід.

ОЦІНЮВАННЯ

Зважаючи на особливості змісту, передбаченого навчальною програмою, формувальне та підсумкове оцінювання рекомендуємо здійснювати із застосуванням самооцінювання учнем / ученицею результатів навчання. Для проведення самооцінювання до кожного уроку пропонуються бланки. Учнім потрібно пояснити, що вони мають бути чесними перед собою під час самооцінювання, і наголосити, що відповідей ніхто не оцінюватиме й не обговорюватиме.

Під час підсумкового оцінювання рекомендуємо зіставляти результати навчання учнів із характеристиками результатів навчання, які є в [примірному свідоцтві досягнень учня / учениці 3–4 класу](#), зокрема: пояснює на прикладах, що означає бути громадянином України; пояснює свої права та обов'язки в сім'ї, школі, громадських місцях; аргументовано визначає перевагу добрих взаємин над конфліктами; розрізняє першочергові та другорядні потреби.